

Навольська Г. І.,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ

У статті з'ясовано, які дидактичні умови сприяють формуванню лінгвістичної компетенції студентів філологічних факультетів при вивченні латинської мови.

Ключові слова: дидактичні умови, лінгвістична компетенція, латинська мова.

В статье определены дидактические условия, которые способствуют формированию лингвистической компетенции студентов филологических факультетов при изучении латинского языка.

Ключевые слова: дидактические условия, лингвистическая компетенция, латинский язык.

The article deals with the didactical conditions that promote the formation of the linguistic competence of the students of the philological departments in the process of learning the Latin language.

Key words: didactical conditions, linguistic competence, the Latin language.

Упродовж останніх десятиліть у світі загалом та в Україні зокрема, змінювалась суспільна парадигма – від індустріальної до інформаційної. Цілком зрозумілим є той факт, що ці процеси насамперед знайшли своє відображення в освіті. Суспільство має потребу у фахівцями нового формату. Отож, наразі все більш актуальною постає проблема запровадження освітніх інновацій, які забезпечать підготовку гармонійної особистості, здатної ефективно функціонувати в новітніх умовах. Через це знання, на які традиційно було зорієнтовано освіту, сьогодні вже не вважаються головним критерієм підготовки спеціаліста, адже завдяки науковим дослідженням вони постійно доповнюються, тому в сучасному суспільстві цінуються вже не самі знання, а вміння їх самостійно здобути та компетентно використовувати.

Таким чином формування лінгвістичної компетенції студентів філологічних факультетів є необхідним доповненням блоку тих компетенцій, які входять у систему їх професійної компетентності, якісно підвищуючи її.

Латинська мова на філологічних факультетах вивчається як лінгвістична дисципліна, що повинна розширити світогляд студентів, сприяти розвитку в них наукового підходу до сучасних живих мов, дати їм певні відомості з історії та культури античного світу. Разом з тим латинська мова вивчається як практична дисципліна, що передбачає комунікативну діяльність – читання, аналіз і переклад текстів, засвоєння латинської лексики, прислів'їв, крилатих виразів.

Аналіз наукової літератури показав, що методичним аспектам викладання латинської мови присвячено праці Й. Кобіва, Н. Кацман; теоретичне обґрунтування та практичне використання взаємозіставного методу в навчанні граматики класичних мов розкрито у Л. Звонської-Денисюк та В. Шовкового; особливості методики латинської мови як спеціальної мови медицини вивчала О. Беляєва; компетентісний підхід у сучасній освіті опрацьовували І. Козубовська, О. Пометун та інші вчені.

Всебічного і глибшого дослідження потребує проблема формування лінгвістичної компетенції студентів-філологів, розробка її функціональної моделі. Оскільки вирішення цих питань виходить за межі статті, у своєму дослідженні ми зупинимось лише на деяких її аспектах.

Мета нашої статті – з'ясувати, які дидактичні умови сприяють формуванню лінгвістичної компетенції студентів філологічних факультетів при вивченні латинської мови.

Насамперед необхідно уточнити, що саме розуміють науковці під поняттями «умова» та «дидактична умова». Словники визначають або розкривають «умову» як:

– «вимогу, що висувається однією із сторін; як усний або письмовий договір про що-небудь; як правила, встановлені в будь-якій сфері життя, діяльності; як обставини, за яких відбувається що-небудь» [4, с. 776];

– «місце, у якому здійснюється що-небудь, обставину, при якій відбувається що-небудь; обов'язкові обставини, передумови, що визначають, зумовлюють існування чого-небудь» [2, с. 870-871];

– «необхідну обставину, яка робить можливим здійснення, створення чого-небудь або сприяє чомусь» [6, т. 10, с. 442];

В енциклопедичному словнику поняття «умова» розглядається як «сукупність чинників, що впливають на кого-небудь, що-небудь, що створюють середовище, в якому відбувається щось. Умова характеризує постійні чинники суспільного, побутового та іншого оточення» [7, с. 625].

Філософська енциклопедія розглядає «умову» як «сукупність об'єктів (речей, процесів, відносин тощо), необхідних для виникнення чи існування зміни даного об'єкта (що зумовлюється)» [8, с. 286]. Отже, з філософської точки зору, умова – це фактор, завдяки якому річ або процес виникає й існує.

У словнику з освіти та педагогіки поняття «умова» розглядається як «сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її поведінку, виховання, навчання, формування особистості» [5, с. 36].

З цього випливає, під дидактичними умовами, які сприяють формуванню лінгвістичної компетентності студентів, ми розуміємо обставини процесу навчання, що є результатом цілеспрямованого вибору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, форм навчання латинської мови, завдяки яким процес може бути успішним.

Як показує аналіз навчальних програм вивчення латинської мови передбачає формування у студентів не лише умінь перекладу, а й теоретичних знань про мову. Як зазначає Н. Кацман, латинська мова як теоретична дисци-

пліна служить для розширення лінгвістичного кругозору, розвиває у студентів абстрактне граматичне мислення і формує науковий підхід до вивчення мов [3, с. 7].

Перед курсом латинської мови стоять завдання загальнокультурного і естетичного виховання, які реалізуються шляхом підбору текстів для читання відповідної тематики, які містять пізнавальну інформацію з історії, міфології та культури античного світу. Визначений нами міждисциплінарний підхід, передбачає інтеграцію наукового знання в таких галузях як лінгвістика, культурологія, мовознавство, історична та теоретична граматики тощо.

Ефективність навчального процесу забезпечується завдяки дотриманню основних дидактичних принципів: свідомості, доступності, науковості, систематичності, послідовності, активності студентів у навчальній діяльності, міцності засвоєння знань, принцип врахування рідної мови, домінуючої ролі вправ та спеціальні методичні принципи: лінійно-концентричний, принцип раціонального компаративізму, історичності, самостійного пошуку, оперування абстрагованими мовними категоріями, психологічної готовності [9, с. 8].

Рівень сформованості лінгвістичної компетенції студентів можна підвищити, якщо створити структурований навчально-методичний комплекс з дисципліни «Латинська мова», який передбачає лінгводидактичну складову в усіх видах навчальної діяльності студентів. Спеціальне структурування навчального матеріалу передбачає відтворення зв'язків та відношень, в тому числі й між навчальними дисциплінами. Просування у вивченні базового навчального матеріалу відбувається на основі ранжирування. Основною вимогою до системи завдань є поступове нарощування складності, варіативність, диференційованість, наступність. Цілісна системи завдань має враховувати: певну роль та місце зв'язку у сукупності методів та можливостей теми, виявлення зв'язків між елементами знань. При відборі матеріалу і методів організації навчання необхідно використовувати такі підходи: аспектний, структурний, трансформаційний, структурно-функціональний, тематичний [1, с. 81].

Так фонетичний матеріал, який відбирається для вивчення латинської мови повинен відповідати таким критеріям: такий, що використовується в навчальних цілях та яскраво демонструє явища історичної фонетики [3, с. 42].

Відбір граматичного матеріалу для курсу повинен включати ті явища, які у сукупності дають розуміння лінгвістичної системи латинської мови у порівнянні з рідною та західноєвропейською мовою, яку вивчає студент. Вивчення граматики латинської мови із застосуванням порівняльно-зіставного методу сприяє свідомому вивченню та кращому засвоєнню мов і тим самим підвищує лінгвістичну компетенцію студентів-філологів.

Ми погоджуємося з В. Шовковим у тому, що для формування міжмовної мобільності у свідомості студентів та розуміння змісту граматичного явища варто застосовувати комплекс вправ на зіставлення мов, на переклад окремих граматичних форм, переклад з латинської на рідну і навпаки [9, с. 10].

Важливою складовою є самостійна та індивідуальна робота студентів. Одним із видів поза аудиторної роботи є дослідження лексики латинського походження в українській та західноєвропейських мовах на матеріалах періодичної преси. Виконання такого завдання передбачає використання вмінь і навичок сформованих у процесі навчання. Це сприяє формуванню інтелектуальних у єдності із засвоєнням дослідницьких та експериментальних умінь, активізує пізнавальну діяльність студентів. Основна функція викладача – управління цією діяльністю студентів [1, с. 68]. Він повинен забезпечити корекцію та оперативний контроль за станом формування інтелектуальних умінь.

Отже, рівень сформованості лінгвістичної компетенції студентів можна підвищити, якщо дотримуватись таких дидактичних умов: усвідомлення потреби подальшого вдосконалення студентами, активізація їх пізнавальної діяльності, структурування навчального матеріалу курсу «Латинська мова» та забезпечення міжпредметних зв'язків, формування вмінь і навичок граматичного та лінгвістичного аналізу навчальних текстів, важливість самостійної роботи студентів.

Проведене дослідження відкриває перспективи для створення навчально-методичного комплексу з дисципліни «Латинська мова», який сприятиме формуванню лінгвістичної компетенції студентів філологічних факультетів.

Література:

1. Ворожцова И. Б. Основы лингводидактики: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / И. Б. Ворожцова. – Ижевск : Удмуртский государственный университет, 2007. – 113 с.
2. Ефремова Т. Новый словарь русского языка толково-образовательный / Т. Ефремова. – М. : Русский язык, 2000. – Т. 2. – 1088 с.
3. Кацман Н. Л. Методика преподавания латинского языка в институтах и на факультетах иностранных языков / Н. Л. Кацман. – М. : Высшая школа, 1979. – 142 с.
4. Ожегов С. Словарь русского языка / С. Ожегов. – М. : Русский язык, 1984. – 816 с.
5. Полонский В. Словарь по образованию и педагогике / В. Полонский. – М. : Высшая школа, 2004. – 512 с.
6. Словник української мови. – К. : Наукова думка, 1979. – 442 с.
7. Советский энциклопедический словарь. – М. : Сов. энциклопедия, 1991. – 1600 с.
8. Філософський енциклопедичний словник. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
9. Шовковий В. М. Методичні основи застосування взаємозіставного методу в навчанні граматики класичних мов: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / В. М. Шовковий. – К., 2004. – 21 с.